

Калініна Людмила Миколаївна,
*доктор педагогічних наук, професор,
учений секретар Інституту педагогіки НАПН України*

Матвєєва Ганна Дмитрівна,
*кандидат педагогічних наук,
директор Миколаївської спеціалізованої школи
«Академія дитячої творчості»,
експериментального закладу Всеукраїнського рівня*

ТВОРЧЕ МИСЛЕННЯ

ЯК ЧИННИК КРЕАТИВНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ В АВТОРСЬКІЙ ШКОЛІ-КОЛЕДЖІ ГАННИ МАТВЄЄВОЇ

Миколаївська спеціалізована школа «Академія дитячої творчості» — авторська школа Ганни Матвєєвої, перша в Україні, слугувала базисом для створення Миколаївського муніципального академічного коледжу, вищого навчального закладу I-го рівня акредитації комунальної форми власності. Таке синкретичне поєднання сприяло створенню навчально-виховного комплексу «авторська школа-коледж» — моделі інноваційного навчального закладу, надало змогу педагогічному колективу коледжу працювати над втіленням концептуальних ідей діяльності «Академія дитячої творчості», а учням — можливість безперервного розвитку потенціальних здібностей.

Тема комплексної науково-дослідної роботи (НДР) Всеукраїнського рівня авторської школи упродовж 2002–2013 рр. була «Розвиток художньо-творчого мислення особистості засобами взаємодії різних видів мистецтв і прикладних ремесел», з 2014 р. «Управління Миколаївською академією дитячої творчості як складною активною системою».

Ідея поєднання філософії, науки та мистецтва як основи освіти та розвитку відома ще з часів Піфагора та Платона є ключовою в діяльності школи, знаходить креативне підтвердження на життєздатність та продовжує втілюватися й нині.

Рис. 1. Організаційна структура «авторська школа-коледж»

До варіативного складника навчального плану МСШ «Академія дитячої творчості» у 2002 році було включено авторські спецкурси «Розвиток творчого мислення» (1–4 класи) та «Розвиток творчої особистості» (5–11 класи) викладання яких здійснюється лише психологами. Підставою для їх введення в експериментальний навчальний план слугувало положення про розвиток духовного і творчого потенціалу особистості в процесі творчої діяльності, яке гіпотетично припускало можливість його втілення в будь-якому виді життєдіяльності та необхідність створення комфортного освітнього середовища та культурного простору.

Рис. 2. Органіграма освітнього процесу навчально-виховного комплексу «авторська школа-коледж»

Основними завданнями спецкурсів є стимулювання творчого потенціалу особистості через розвиток творчого мислення в синкретизмі з логічним, критичним, нелінійним, стратегічним й іншими його різновидами, уваги, пам'яті; формування здатності генерувати нові ідеї, формулювати й доводити гіпотези, уміння знаходити нетрадиційні способи вирішення проблемних завдань і ситуацій, опанування навичками самоаналізу й саморозуміння, розуміння почуттів і мотивів поведінки інших, формування вміння адаптуватися в мінливих умовах сучасності та стимулювання до пошуку шляхів самореалізації.

Спираючись на думку про те, що люди, які вміють творчо мислити, завжди можуть знайти вихід з будь-якої нестандартної ситуації та, як кажуть, безвихідної ситуації. Саме такі люди є рушієм соціального та науково-технічного прогресу і є національним надбанням кожної країни [2, с. 14]. Можливість реалізації нових завдань освіти потребує введення нових предметів гуманітарного циклу, впровадження особистісно орієнтованої системи навчання, використання активних форм і методів у процесі навчання. Саме до таких предметів належить курс «Розвиток творчого мислення». Метою курсу РТМ є стимулювання творчого потенціалу, розвиток творчого мислення учнів, творчої уваги, формулювання вміння виявляти суперечності; здатність продукувати нові ідеї, гіпотези, вміння знаходити нетрадиційні способи вирішення

проблемних задач; розвиток метакомпетентностей і здатність до творчої самореалізації.

Ідея розвитку творчого мислення індивідуума відповідає як його інтересам, так і загальнодержавним інтересам та інтересам людського суспільства загалом. Насамперед, творча особистість значно краще й легше пристосовується до побутових і соціальних умов, ефективніше їх використовує й змінює відповідно до власних уподобань, переконань, цінностей тощо. Дбаючи про розвиток творчого мислення в учнів, залучаючи їх до творчої діяльності, в школі створюють необхідні умови для розвитку всіх без винятку психічних якостей учнів.

Творче мислення, ми підкреслюємо, спричинює утворення чогось нового, переважно на суб'єктному рівні. Для творчого мислення властивими є такі ознаки: широта охоплення проблеми, що розглядається; гнучкість, критичність, швидкість актуалізації потрібних знань, розвинута інтуїція; здатність розв'язувати задачі в умовах неповної інформації. А коли йдеться про результативність процесу мислення, то говоримо про його продуктивність. Продуктом мислення може бути нова ідея, і по-новому поставлена проблема, і новий спосіб розв'язання, і новий результат. Не зважаючи на розбіжності, які існують, щодо визначення творчого мислення та його складників, незаперечним є той факт, що рівень розвитку творчого мислення залежить від розвитку творчої уяви та властивостей (якостей) мислення. Поміж основних властивостей творчого мислення визначають такі: асоціативність (зв'язок між психічними явищами, що утворюються за певних умов під час актуалізації (сприйняття, уявлення) одного з них приводить до появи іншого); евристичність (регулювання процесу розумового пошуку, отримання інформації); гнучкість (здатність висловлювати широке різноманіття ідей); оригінальність (здатність породжувати нові нестандартні ідеї). Стило розглянемо структуру спеціалізованого курсу «Розвиток творчого мислення» (надалі РТМ) для учнів 1–4 класів.

Пропонована програма складається з розділів, названих відповідно до якостей творчого мислення: розвиток асоціативності мислення; розвиток евристичності мислення; розвиток гнучкості мислення; розвиток комбінування та творчої уяви; розвиток оригінальності мислення. У програмі для третього та четвертого

класів вводиться розділ «Розвиток комунікативно-творчих здібностей», зміст якого спрямований на пізнання учнями власного характеру, емоційного стану, оволодіння навичками самопізнання та самовдосконалення. У цьому випадку ми керувалися твердженням Сократа «Розумний не той, хто багато знає, а той хто знає себе» [1].

Така необхідність виникла у зв'язку з тим, що властивості творчого мислення особистості реалізуються в самому процесі життя людини, її самореалізації через творче самовираження й саморозвиток, а не лише у створенні нових продуктів діяльності.

Упровадження програми «Розвиток творчого мислення», як доводить практика, надає змогу пробудити інтерес учнів до пізнання, показати нагальну необхідність і важливість розвитку творчої сфери людини. Навчання дітей за програмою «РТМ» сприяє формуванню й розвитку ключових компетентностей для життя, десяти ключових компетентностей Нової української школи, розвитку розумового, емоційного та соціального інтелекту в їх синкретичній єдності, кращому засвоєнню навчальних предметів інваріантного складника навчального плану.

ЛІТЕРАТУРА

---

1. Інтернет-портал для управлінців. URL: <http://www.management.com.ua/news/?id=1256>
2. Калініна Л. М. Управління новою українською школою. Порівняльна характеристика концептуальних змін. *Директор школи*. 2017. № 1. С. 12–21.

